

Certificering en de certificeerders

Wat hebben de certificeerders de afgelopen jaren gezien?

april 2022

Certificering in de archeologie: bevindingen van de Inspectie

Sinds de invoering van de Erfgoedwet in 2016 houdt de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed toezicht op de werking van het certificeringstelsel voor het doen van opgravingen.

Deze factsheet maakt deel uit van een reeks analyses waarin de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed haar bevindingen presenteert over de eerste vier jaar van de certificering (2016-2020).

In iedere factsheet komt een aspect van het stelsel aan de orde.

Het directe toezicht op de uitvoering van opgravingen ligt sinds 2016 bij de certificerende instellingen (CI's). Deze bezoeken de uitvoerder jaarlijks, en controleren of er volgens de richtlijnen voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek wordt gewerkt. Wat hebben de CI's de afgelopen vier jaar tijdens hun bezoeken geconstateerd?

Audits

De certificerende instelling (CI) verleent het opgravingscertificaat aan een uitvoerder als na toetsing blijkt dat deze conform de beoordelingsrichtlijn (BRL 4000) en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) kan werken. Vervolgens controleert de CI jaarlijks of de uitvoerder dat ook werkelijk doet. Dit gebeurt tijdens een audit. Audits kunnen zowel op kantoor, als tijdens het uitvoeren van veldwerk worden gehouden. Een audit wordt altijd van tevoren aangekondigd.

Als de CI afwijkingen van de richtlijn of de norm constateert, moet de uitvoerder deze corrigeren. De CI controleert ook of dit wordt gedaan. Afhankelijk van de ernst van de afwijking gebeurt dat tijdens de volgende jaarlijkse audit, of tijdens een extra bezoek.

Als de afwijking niet, of niet tijdig gecorrigeerd wordt kan de CI sancties opleggen. Sancties zijn het geven van een waarschuwing, het tijdelijk schorsen van het certificaat, en het intrekken van het certificaat. De Raad voor Accreditatie controleert met een vaste regelmaat of de CI's het certificeringsproces op de juiste manier uitvoeren.

Ver slaglegging naar Inspectie

De CI's informeren de Inspectie niet over de bevindingen van de individuele audits omwille van de vertrouwelijkheid van de informatie.¹ Wel zijn de CI's verplicht jaarlijks een algemeen verslag te leveren van hun werkzaamheden. Dit verslag is een geanonimiseerd overzicht hoeveel afwijkingen de CI heeft geconstateerd, op welke onderdelen van de BRL en de KNA, en welke sancties zijn opgelegd. De Inspectie kan uit de verslagen opmaken of de bevindingen van de CI's vergelijkbaar zijn, en of er onderdelen van BRL en KNA zijn die niet goed worden nageleefd. Deze informatie wordt meegenomen in de risicoanalyse, en kan aanleiding zijn voor nader (thematisch) onderzoek.

Harmonisatie van de werkwijze

De eerste jaren van de certificering heeft de Inspectie geconstateerd dat de CI's niet op dezelfde manier oordeelden. Afwijkingen van de norm die de ene CI vaak constateerde, werden door andere CI's helemaal niet gezien. De verschillen konden niet verklaard worden door verschillen in de samenstelling van hun klantenbestand.² Dit is onwenselijk: de eisen voor certificering moeten in principe voor alle uitvoerders gelijk zijn. De Inspectie heeft dit aan de orde gesteld in het overleg dat de CI's houden om hun werkwijze te harmoniseren.

De afgelopen jaren lijkt de situatie zich te verbeteren. Dat blijkt uit een onderstaand overzicht van de afwijkingen die 9 keer of meer geconstateerd zijn in de periode 2018-2020. Geen enkele afwijking wordt slechts door één CI geconstateerd. Alleen bij de constateringen over afwijkingen bij de inzet van vrijwilligers en over de standaardrapporten van opgravingen lijken er nog verschillen te bestaan tussen de CI's.

Afwijkingen

In 2018 constateerden de CI's gemiddeld per audit 1,7 afwijkingen. In 2019 is dit teruggelopen naar een gemiddelde van 1, en in 2020 naar 0,9 afwijking per audit. Wel is het aantal ernstige ('kritieke') afwijkingen in 2020 verdubbeld ten opzichte van 2018.³

Afwijkingen 2018-2020	TOTALEN	CI 1	CI 2	CI 3	CI 4
BRL 4000					
Oprichtvorming	19	4	2	5	8
Eigendom vondsten en monsters in relatie tot tijdelijke opslag	12	4	1	5	2
Commitment directie	14	4		4	6
Borging eisen in kwaliteitsmanagementsysteem	15	7		1	7
Inzet van vrijwilligers	9	2			7
Interne audits	27	6		8	13
KNA					
Deelproces 1a: Opstellen PvE landbodems	9	1	2	1	5
PS05 Format PvE	10	5	1		4
LS05 Opstellen gespecificeerde verwachting	13	5	1		7
VS01 Opstellen Plan van Aanpak IVO-O/P	17	9	2		6
VS05 Opstellen standaardrapport IVO - O/P	22	16	1		5
OS12 Evaluatierapport – beoordelen van monsters en vondsten	17	13	1		3
OS15 Standaardrapport opgraven	14	10			4

Overzicht van afwijkingen die in drie jaar tijd 9 of meer keer geconstateerd zijn. Lichtblauw zijn afwijkingen die slechts door 2 CI's zijn gezien.

Afwijkingen van de BRL 4000 komen vooral voor bij de interne audits. Dat is verklaarbaar: voor de meeste voormalige vergunninghouders – die al wel gewend waren met de KNA te werken – is dit een nieuw element van kwaliteitszorg. Ook bij andere nieuwe elementen (commitment directie en borging eisen in een kwaliteitsmanagementsysteem) worden relatief veel afwijkingen gezien.

Afwijkingen van de KNA komen vooral voor bij programma's van eisen (zowel het opstellen daarvan als het gebruik van het format) en bij IVO's (opstellen van het plan van aanpak en het standaardrapport). Opvallend is dat de vaker voorkomende afwijkingen vooral geconstateerd worden bij processen die een 'papier product' opleveren: programma van eisen, bureauonderzoek, plan van aanpak en rapporten. Afwijkingen van normelementen die te maken hebben met de praktische uitvoering worden door de CI's maar weinig gezien. Uitzondering hierop zijn de door alle CI's geconstateerde afwijkingen bij de tijdelijke opslag van vondsten en monsters.

¹ De Inspectie kan wel informatie over bevindingen van de CI's vorderen. Daar moet dan wel een reden voor zijn, bijvoorbeeld nader onderzoek naar aanleiding van een melding bij de Inspectie, of een themaonderzoek.

² [De Staat van Overheidsinformatie en Erfgoed | De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed | Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed \(inspectie-oe.nl\)](#)

³ Over kritieke afwijkingen, zie [BRL SIKB 4000 pag. 14-15 en paragraaf 4.2.6.](#)

Sancties

De CI's zien weinig redenen tot het nemen van sancties. Volgens de jaarrapportages zijn er in de afgelopen jaren in totaal vijf waarschuwingen uitgedeeld, en is één extra bezoek gebracht. Er zijn geen certificaten geschorst of ingetrokken.

Concluderend

Terwijl in de eerste jaren nog aanmerkelijke verschillen werden geconstateerd in de beoordelingen door de CI's, is deze situatie inmiddels sterk verbeterd. Gezien het zeer geringe aantal sancties worden door de CI's geconstateerde afwijkingen blijkbaar (tijdig) gecorrigeerd door de uitvoerders. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een succesvol kwaliteitssysteem.